

Nr 44.

Av herrar **Bengtsson** i Halmstad och **Bengtsson** i Varberg, om ersättning åt **S. T. Magnusson** för skada, ådragen under värnpliktstjänstgöring.

Värnpliktige 2060-7-42 Stig Tage Magnusson, numera boende Eketånga 5, Söndrum, Halmstad, blev under sin värnpliktstjänstgöring 1943 sjuk. Sjukdomen sattes i samband med en motorcykelolycka som Magnusson utsattes för under sin värnpliktstjänstgöring och hans tillstånd blev senare förvärrat genom att han blev utsatt för en överansträngning vid en »straff-exercis» så att han i medvetslöst tillstånd måste föras till sjukhus. Magnusson har allt sedan varit sjuk, och överläkaren vid S:t Lars sjukhus i Lund, C. E. Uddenberg, anser, att Magnusson fortfarande lider av otvivelaktig invaliditet (bil. 1 b).

Under tiden 1/4 1944—5/9 1947 fick Magnusson ersättning jämlikt 1927 års militärsättningsförordning för sin under värnplikten ådragna sjukdom, men den 9 september 1947 förklarade riks försäkringsanstalten, att den icke längre fann sådant samband föreligga mellan militärtjänstgöringen och Magnussons efter den 5/9 1947 kvarstående besvär, att vidare ersättning borde utgå.

Varje försök till ändring i detta beslut har misslyckats, och samma öde rönt även en framställning om förnyad prövning av ärendet som riksdagens militieombudsman tillställde riks försäkringsanstalten den 16 augusti 1950.

I detta läge står alltså frågan f. n., men för Magnussons vidkommande är detta ett högst förtvivlat läge, därför att han drages fortfarande med sin sjukdom och har på grund härav ytterligt svårt att försörja sig och sin familj. Överläkaren C. E. Uddenberg betecknar i ett utlåtande daterat den 4 november 1952 Magnussons arbetsförmåga som i det närmaste upphävd genom de följder, som hans olycksfall under värnpliktstjänstgöringen 1943 haft.

Ett ytterligare skäl för att riksdagen bör pröva ärendet är de rent allmänna anmärkningar som professor emeritus H. Sjöbring i Malmö gör i sitt utlåtande om fallet Magnusson (bil. 2). Han säger: »Det torde numera vara allmänt erkänt att de på grund av våld hjärnskadade tidigare blivit grovt felbedömda. Man har icke förstått att det var fråga om allvarlig hjärnskada, och själva det förhållandet att de sjukliga symtomen ofta tog sig mycket starka uttryck, såsom självfallet är företrädesvis i det egna intressets linje, har betraktats som tecken på att det endast var fråga om en nervös eller hysterisk reaktion. Såvitt jag känner från tidigare erfarenhet har ej heller de läkare som anlitats av RFA varit vuxna den

uppgift de ställts inför genom den förändrade synen och ej heller haft härför lämplig utbildning. Den omkastning i fallets behandling som skett har säkerligen kommit till stånd på grund av icke tillgängligt utlåtande som utfärdats av av RFA använd läkare. Felbedömningen har under de givna omständigheterna varit särskilt olycklig, därför att den ej blott försvårat en återanpassning som synt på god väg, utan också givit upphov till en paranoisk utveckling på basen av skadan, då den sjuke helt naturligt uppfattat indragningen av understödet som en rättskränkning.»

Det är inte möjligt att i motionen återge alla de olika yttranden och handlingar som föreligger i ärendet, men dessa kommer att tillställas vederbörande utskott. Med det anförda hemställer undertecknade,

att riksdagen måtte pröva skäligt bevilja Stig Tage Magnusson en ersättning av 235 kronor i månaden (d. v. s. samma belopp som Magnusson skulle ha varit berättigad till om ersättning utgått efter samma grunder som gällde vid det tillfälle ersättningen indrogs) och under i övrigt samma former som skulle gälla därest Magnussons invaliditet av riksförsäkringsanstalten ansetts skulle ha uppkommit till följd av skada under värnpliktstjänstgöringen.

Stockholm den 20 januari 1953.

Tore Bengtsson,
Halmstad.

Ingemund Bengtsson,
Varberg.

Bil. 1 a.

Trädgårdsmästare Stig Tage Magnusson, född den 30 juni 1922 och boende Eketånga 5, Halmstad, har undersökts av mig den 30 nov. 1951. Sedan januari 1944 har jag haft tillfälle att kontinuerligt följa Magnussons tillstånd, då han dels vårdats av mig på Psykiatriska kliniken i Lund, dels sökt mig på Psykiatriska polikliniken och senare (efter 1946) privat. Jag har dessutom tagit del av de journaler som förts beträffande Magnusson på Psykiatriska kliniken i Lund, där han vårdats korta tider 1947 och 1948 (senaste journ. nr 57/48). Magnusson råkade under värnpliktstjänstgöring i augusti 1943 ut för en motorcykelolycka, varvid han ej tycks ha träffats av något direkt våld mot huvudet, men slog sig kraftigt i ryggslutet, och den närmaste tiden råkade han in i upprepade övergående omtöckningstillstånd, varjämte en klar personlighetsförändring utvecklade sig hos honom. Magnusson hade tidigare ej skilt sig från sina jämnåriga och skall ha skött sitt arbete som brevbärarebiträde mycket tillfredsställande. Under de år som följt har Magnussons tillstånd växlat en del, men han har endast i mycket begränsad utsträckning kunnat försörja sig genom eget arbete, lidit av svåra depressionsperioder, haft kraftiga vegetativa störningar från olika delar av kroppen, blivit glömsk och haft stora svårigheter med att koncentrera sig samt visat ökad uttrötbarhet och blivit blödig, labil och obalanserad. Trots detta har Magnusson, som är välbegåvad och mycket ambitiös, och som förstått att vinna sin omgivnings förtroende, lyckats få anställning som trädskötare utanför Halmstad, där han även själv anlagt en mindre fruktodling och plantskola, vilka sysslor han dock endast med yttersta svårighet kunnat sköta. Fram till den 5 sept. 1947 uppbar Magnusson viss ersättning från Rfa, men detta indrogs då trots intyg från professor Erik Essen-Möller och under-tecknad om, att han ännu ej kunde anses mer än högst till 50 % arbetsförmögen. Ärendet blev senast föremål för Rfa:s prövning den 5 sept. 1950 (M. D. nr 504/44), varvid resolverades att ytterligare ersättning ej ansågs kunna utgå.

Vid den i dag företagna undersökningen visar Magnusson en väsentligt helt oförändrad psykisk bild i jämförelse med senast jag hade tillfälle att gå igenom hans tillstånd (11/11 1948). På en punkt har emellertid tillkommit en betydande försämring. Magnusson, som tidigare alltid ansträngt sig att se sin situation objektivt, lyckas nu endast korta stunder härmed, han är förgrämd och bitter och visar en klart paranoisk inställning till samhället, som han menar förvägrat honom hans rätt, och kan då han kommer in på detta ämne utveckla en betydande intensitet. Samtidigt gör emellertid Magnusson ett ärligt och övertygande intryck, och den skildring han lämnar av sina svårigheter förefaller ej överdriven och han har fullt klart för sig att den attityd han intar mot de myndigheter, som ej ansett sig kunna låta honom behålla den tidigare livräntan, bottnar i att han ej är psykiskt frisk.

Magnusson tillhör en familj, som såvitt kunnat utredas i stort sett är psykiskt frisk. Själv har han ej visat några grövre avvikelser från genomsnittet förrän efter olyckshändelsen 1943. I direkt anslutning till denna uppstod en serie symtom, som till hela sin karaktär äro organiska, och som erfarenhetsmässigt kunna utveckla sig även som följd av ett indirekt trauma mot hjärnan. Även om en del av hans nuvarande besvär sanno-

likt måste bedömas som en reaktion på det sätt, på vilket hans ersättningsanspråk mot det allmänna kommit att handläggas, får man ej glömma, att en väsentlig orsak till att Magnusson kommit att glida in på detta spår är, att han är en hjärnskadad individ, och att alltså även hans paranoiska idéer äro en följd av den insufficiens, som motorcykelolyckan i militärtjänsten 1943 lett till. Enligt undersökarens mening kvarstår det sålunda som uppenbart, att Magnussons arbetsförmåga blivit i hög grad nedsatt av den skada, som drabbat honom, och att hans ersättningsanspråk ej kan anses oberättigade, särskilt som en psykisk invaliditet måste bedömas som ett väl så stort lidande som en, lättare mätbar, kroppslig, defekt.

Ovanstående intygas på Magnussons begäran till företeende för personer, som förklarar sig villiga att hjälpa honom vid en eventuell förnyad prövning av frågan om livränta för den invaliditet, som han ådragit sig under sin värnpliktstjänstgöring.

S:t Lars sjukhus, Lund den 30 november 1951.

C. E. Uddenberg
överläkare.

Bil. 1 b.

Trädgårdsmästare Stig Tage Magnusson, född den 30 juni 1922 och boende Eketånga 5, Halmstad, som senast undersöktes av mig den 30 nov. 1951 har denna dag åter uppsökt mig. Vid föregående undersökningstillfälle avgav jag ett intyg angående Magnussons arbetsförmåga och aktuella tillstånd. Vid jämförelse med de iakttagelser som gjordes vid detta senaste undersökningstillfälle och den bild, som Magnusson visar i dag, finner man, att hans tillstånd i allt väsentligt är oförändrat. Möjligen spänner han sig något mindre och verkar till en början mer resignerad inför sitt öde, men fortfarande ligger hans grämselse latent, och kan flamma upp med en betydande intensitet, då ämnet föres på tal. Det är också uppenbart, att Magnussons arbetsförmåga är i det närmaste upphävd genom de följder, som hans olycksfall under värnpliktstjänstgöringen 1943 haft, varvid i främsta rummet hänsyn måste tagas till den klart lesionellt färgade (av organisk skada betingade) psykiska insufficiens, som drabbat honom. Med hänsyn till den paranoiska utveckling, som Magnusson genomgått, synes det ej endast av rättviseskäl utan även terapeutiskt vara viktigt, att han finge en viss ersättning, helst i form av livränta eller möjligen som ett belopp ett för allt, för den otvivelaktiga invaliditet, varav han lider. — Ovanstående intygas på Magnussons begäran till företeende för personer, som förklarar sig villiga att hjälpa honom till en eventuell förnyad prövning av ersättningsfrågan.

S:t Lars sjukhus, Lund den 4 november 1952.

C. E. Uddenberg
överläkare.

Bil. 2.

Yttrande angående trädgårdsmästaren Stig Magnusson från Halmstad, f. d. 30/6 1922, med avseende på sambandet mellan Magnussons själsliga sjukdomstillstånd och motorcykelolycka under värnpliktstjänstgöring augusti 1943. Jag har undersökt Magnusson under hans vistelse å psykiatriska kliniken 1944, då jag var överläkare därstädes, och tagit del av journal från kliniken och av intyg utfärdade av överläkaren C. E. Uddenberg och professor E. Essen-Möller.

Magnusson hade vid olyckan 1943 fått en häftig stöt i stjärten, men synes ej ha fått något direkt slag i skallen. Han har sedan dess alltjämt varit invalid med avsevärt nedsatt arbetsförmåga. Hans sjukdomstecken ha väsentligen varit av vid skada genom våld vanlig art. En stark nervös ryckighet och explosivitet tyder på att skadan i högre grad träffat ryggmärgen, men det synes antagligt att även högre delar av centrala nervsystemet träffats, som ofta inträffar vid häftig stöt mot stjärten, fall på hälarna eller liknande. Magnusson har antagligen redan före olycksfallet haft lätta besvär av encephalitisk art i samband med allergi och infektion. Detta kan emellertid inte förklara den svåra invaliditet som uppkommit efter olycksfallet och som med sådana drag som uttalad uttrötbarhet, blödighet, glömska visar en vid skadan genom våld vanlig bild på samma gång som den är främmande för encephalit. Den paranoiska reaktion som framträtt under senare år har likaledes som förutsättning skada å nervsystemet vid sidan av förhållanden som av Magnusson uppfattas som rättskränkning.

Magnusson hade i första hand erhållit ersättning för genom olycksfallet vållad förlust av arbetsförmågan. Från sept. 1947 indrogs emellertid ersättningen, och rättelse har sedan icke kunnat vinnas. Detta är särskilt beklagligt emedan det i väsentlig mån försvårat hans återanpassning och givit anledning till i den organiska skadan grundad kverulans.

Det torde numera vara allmänt erkänt att de på grund av våld hjärn-skadade tidigare blivit grovt felbedömda. Man har icke förstått att det var fråga om allvarlig hjärnskada, och själva det förhållandet att de sjukliga symptomen ofta tog sig mycket starka uttryck, såsom självfallet är företrädesvis i det egna intressets linje, har betraktats som tecken på att det endast var fråga om en nervös eller hysterisk reaktion. Så vitt jag känner från tidigare erfarenhet har ej heller de läkare som anlåtats av RFA varit vuxna den uppgift de ställts inför genom den förändrade synen och ej heller haft härför lämplig utbildning. Den omkastning i fallets behandling som skett har säkerligen kommit till stånd på grund av icke tillgängligt utlåtande som utfärdats av av RFA använd läkare. Felbedömning har under de givna omständigheterna varit särskilt olycklig, därför att den ej blott försvårat en återanpassning som synt på god väg, utan också givit upphov till en paranoisk utveckling på basen av skadan, då den sjuke helt naturligt uppfattat indragningen av understödet som en rättskränkning.

Ovan angivna uppfattning i saken står i väsentlig överensstämmelse såväl med min uppfattning av Magnusson under den tid jag hade honom under vård å kliniken som också med den av överläkaren C. E. Uddenberg senast i yttrande den 30/11 1951 angivna.

Malmö den 18 januari 1952.

H. Sjöbring.

Professor emeritus.